

DOI:
УДК 347.19

Ростислав Лукашов,
викладач кафедри цивільного права і процесу
Тернопільського національного
економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1176-7579>

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЯК ЮРИДИЧНА ОСОБА ПРИВАТНОГО ПРАВА: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Окреслено надається теоретико-правове поняття товариства з обмеженою відповідальністю як одного із видів юридичних осіб приватного права. Здійснено аналіз сучасного законодавства, яке регулює діяльність господарських товариств. Проаналізовано позицію вчених-цивілістів щодо виокремлення та класифікації ознак товариства з обмеженою відповідальністю. Досліджено порядок функціонування товариств з позиції Господарського кодексу та Цивільного кодексу. Надано правову характеристику основним положенням законодавства України у сфері регулювання діяльності юридичних осіб приватного права.

Ключові слова: юридична особа, товариство з обмеженою відповідальністю, підприємницька діяльність, статут, статутний капітал.

Лукашов Р.

Общество с ограниченной ответственностью как юридическое лицо частного права: отдельные теоретико-правовые вопросы.

В статье предоставляется теоретико-правовое понятие общества с ограниченной ответственностью как одного из видов юридических лиц частного права. Осуществлено анализ современного законодательства, регулирующего деятельность хозяйственных обществ. Проанализировано позицию ученых-цивилистов относительно выделения и классификации признаков общества с ограниченной ответственностью. Исследовано порядок функционирования обществ с позиции Хозяйственного кодекса и Гражданского кодекса. Предоставлена правовая характеристика основных положений законодательства Украины в сфере регулирования деятельности юридических лиц частного права.

Ключевые слова: юридическое лицо, общество с ограниченной ответственностью, предпринимательская деятельность, устав, уставной капитал.

Lukashov R.

Limited liability company as a private legal entity: selected legal issues.

A limited liability company is a company that has registered capital, divided into shares, the size of which is determined by the constituent documents, and is responsible for its obligations only with its property.

A limited liability company as a subject of civil law is a legal entity, the signs of which, according to the legislative definition, are that it: is an organization, that is, is a certain organizational and structured social formation; must be created and registered in the manner prescribed by law; has civil capacity and capacity; may be a plaintiff and a defendant in court.

The purpose of the article is a comprehensive theoretical and legal study of limited liability companies as a category of legal entities under private law.

The article presents the theoretical and legal concept of a limited liability company as a type of legal entity under private law. The analysis of the modern legislation regulating the activity of companies is carried out. The position of civilian scientists on the identification and classification of features of a limited liability company is analyzed. The order of functioning of the companies from the point of view of the Commercial Code and the Civil Code is investigated. The legal description of the main provisions of the legislation of Ukraine in the sphere of regulation of activity of legal entities of private law is given.

Keywords: legal entity, limited liability company, business activity, charter, share capital.

Постановка проблеми. У процесі характеристики будь-якої категорії цивільного права постає питання щодо визначення її сутності та кваліфікаційних ознак. Поставлене завдання можна вирішити через

запровадження нових термінів, якщо досліджуване поняття виводиться науковцем вперше, або ж вдосконалення уже існуючих через авторське бачення певних особливостей тих категорій, що є предметом дослідження. Термінологічне окреслення відповідних цивільно-правових явищ та понять на доктринальному рівні має вкрай важливе значення, оскільки якісний юридичний термін повинен стати основою у процесі здійснення законопроектної роботи в рамках вдосконалення чинного цивільного законодавства України [1, с. 72].

Одним з найбільш поширених видів юридичних осіб є господарські товариства, зокрема товариства з обмеженою відповідальністю, які дають змогу об'єднати матеріальні та інші ресурси кількох учасників і водночас зменшити ризик підприємницької діяльності для кожного з них. На сьогодні в Україні існує велика кількість товариств з обмеженою відповідальністю, що пов'язано насамперед з доволі простою процедурою створення і реєстрації такого товариства та невеликими розмірами початкового капіталу, необхідного для його створення. Необхідно дослідити окремі аспекти функціонування товариств з обмеженою відповідальністю, оскільки на сьогодні питання функціонування юридичних осіб приватного права доволі дискусійне.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній науці правові основи діяльності товариств з обмеженою відповідальністю були та є предметом постійних наукових пошуків. Фундаментальні внески у розробку цих питань здійснили такі українські науковці, як: О. М. Вінник, О. В. Дзера, В. М. Кравчук, Н. С. Кузнєцова, І. Р. Калаур, В. В. Луць, Л. С. Нецька, О. А. Підпригора, Н. О. Саніахметова, Я. М. Шевченко та ін. Однак постійні зміни в національному законодавстві та еволюція судової практики у вирішенні правових спорів потребують постійного системного наукового аналізу проблемних аспектів правозастосовної діяльності у цій сфері.

Мета статті – комплексне теоретико-правове дослідження товариств з обмеженою відповідальністю як категорії юридичних осіб приватного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинний Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 6 лютого 2018 р. [3] не містить законодавчого визначення цих товариств, а закріплює окремі особливості їх створення, функціонування та припинення. Водночас учена-цивіліст А. В. Зеліско стверджує, що набуття чинності ЦК України, норми якого визначають статус усіх п'яти форм господарських товариств як підприємницьких, а також пильна увага до них як законодавців, так і науковців, здавалося б, спричинила виведення господарських товариств з спектру тих питань, що актуально в сучасній доктрині із позиції їх дослідження. Водночас слід констатувати той факт, що законотвора діяльність зосереджена переважно на процесах удосконалення правового статусу АТ та ТОВ, про що свідчить прийняття Закону України «Про акціонерні товариства», фрагментарні зміни Закону України «Про господарські товариства» та нового закону щодо ТОВ. Інші організаційно-правові форми господарських товариств, незважаючи на аналізовані у доктрині проблеми та неоднозначності функціонування, не змінилися, що зумовлено, мабуть, непопулярністю використання їх для ведення підприємницької діяльності [4, с. 187].

Традиційно три Цивільні кодекси прийняті в Україні (1922 р., 1963 р., 2003 р.) виокремлювали юридичну особу як самостійний суб'єкт цивільних правовідносин та визначали її поняття. Як слушно зауважувала І. М. Кучеренко, у кожному із трьох кодексів містились свої уявлення про основні ознаки юридичної особи. Якщо проаналізувати три дефініції, то очевидно, що за більш як вісімдесят років дії зазначених актів, її правова сутність зазнала трансформації, яка переважно стосувалася зміни правової системи цивільних правовідносин, в яких юридична особа брала участь [5, с. 189].

Як відзначає В. І. Борисова, сучасна доктрина цивільного права поділяє учасників цивільних відносин на два види: суб'єктів приватного права і суб'єктів публічного права [6, с. 122]. На переконання І. В. Спасибо-Фатєєвої, до поділу юридичних осіб на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права із винесенням за межі Цивільного кодексу України (ЦК) останніх, є деякі зауваження [7, с. 250]. По-перше, не визначено *критерії такого поділу*, оскільки малоімовірно, що положення ст. 81 ЦК [8] про залежність розмежування від *порядку їх створення* можна вважати прийнятним, оскільки: всі юридичні особи створюються за рішенням (по волі) своїх засновників і цим юридичні особи публічного права не відрізняються від юридичних осіб приватного права; той, хто прийняв таке рішення (орган державної влади чи приватні особи), також не впливає на правовий статус створюваної юридичної особи; якщо навіть взяти до уваги цей критерій, то слід було б визначити акціонерні товариства (АТ), створені в порядку корпоратизації та / або приватизації юридичними особами публічного права, в той час, коли це не може так бути, оскільки всі АТ – це юридичні особи приватного права. По-друге, якщо би проблема стосувалась лише порядку створення юридичних осіб, то їх правовий статус мав би бути таким самим, як у юридичних

осіб приватного права, тобто мали би бути товариствами або установами з тією лише різницею, що вони по-іншому створюються. По-третє, слід було винести за межі ЦК порядок їх створення, а врегулювати в кодексі їх статус. Втім, одразу ж постає запитання, наскільки це доцільно [7, с. 250].

Якщо ЦК, як наголошується, є кодексом приватного права, то логічно, що в ньому врегулюються юридичні особи приватного права. Настільки ж логічно було б припустити, що є кодекс публічного права, і в ньому містяться так само чітко опрацьовані норми про юридичних осіб публічного права. Однак ані кодексу такого у нас немає, ані в його замінику – Господарському кодексі України (ГК) – такого однозначного підходу не застосовується. В ГК [9] не окреслено завдання все ще так класифікувати юридичних осіб, незважаючи на те, що він претендує на спеціальний закон порівняно з ЦК. Тобто здоровий глузд вимагав підхоплення основних засад поділу юридичних осіб, намічених у ст. 81 ЦК, і завершення їх повної картини. Але цього не сталося. Замість дотримання такої схематичної класифікації, ГК не надає іншої та залишає взагалі поза регулюванням багато видів юридичних осіб, які мав би врегулювати. З Господарського кодексу ми так і не зрозуміли, які можуть бути юридичні особи публічного права, скажімо, що таке публічні (державні, комунальні) установи, які їх види, що таке юридичні особи органів центральної та місцевої виконавчої влади та ін.

Тобто цей кодекс: від запровадженого в ЦК підходу відступив; інших підходів не запровадив; численні види юридичних осіб публічного права не врегулював, зате передбачив інші юридичні особи приватного права, чим зіпсував фундаментальний підхід ЦК щодо існування лише двох організаційно-правових форм юридичних осіб – товариств та установ; відновив ті, що вже є юридичними мертвяками (орендні підприємства); взагалі нехтуючи основними орієнтирами ЦК, його термінологією щодо юридичних осіб та підприємств як майна, вводить свою (суб'єкти господарювання, підприємства як суб'єкти), чим робить наше життя «в сфері господарювання» нестерпним [7, с. 250–251].

У ЦК не вказано, що *право на майно* є критерієм поділу юридичних осіб на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. І це не випадково, оскільки ЦК виходить із того, що всі юридичні особи є власниками. Більше того, відмовляючись взагалі від регулювання юридичних осіб публічного права, в ст. 329 ЦК визначається, що вони є власниками свого майна без усяких винятків [7, с. 251].

Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, ризикують зазнати збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів (ч. 3 ст. 80) [9]. На відміну від ГК [9], чинний ЦК [8] не містить законодавчих норм щодо ТОВ (були вилучені на підставі Закону [3], який закріпив їх правовий статус).

Аналіз законів України з точки зору їх термінологічної визначеності дає підстави для висновку, що значення терміна, котрий використано в одному законі, не завжди однакове за змістом з терміном, який міститься в іншому законі. На думку О. Ф. Скакун, це пояснюється тим, що крім загальноправової термінології, яка підсумовує основні терміни всієї системи законодавства, є міжгалузєва і галузєва термінологія. На відміну від міжгалузєвої термінології, що використовується в кількох галузях законодавства (наприклад, матеріальна відповідальність, значний збиток, провина), галузєва термінологія спирається на предметно-логічні зв'язки і співвідношення понять, що відображають специфіку тільки її сфери суспільних відносин і не поширюється на інші. Наприклад, поняття «цінні папери» має різний зміст і сферу використання в інституті спільного інвестування і на фондовій біржі. Недоречно, таким чином, одним і тим самим термінам, що вживаються в різних законах, надавати те саме значення [10, с. 102].

Правова термінологія повинна бути стабільною, не допускати багатозначного читання й розуміння; терміни мають бути усталеними, їх зміст не повинен змінюватися з прийняттям кожного нового закону. Однак вимога стабільності зовсім не означає відсутності змін у терміносистемі. Розвиток суспільних відносин викликає необхідність вживання нових слів. За умов нестабільності чинного законодавства ця вимога має велике значення на стадії реалізації нормативно-правових актів [11, с. 152].

Товариство з обмеженою відповідальністю як суб'єкт цивільного права є юридичною особою, ознаки якої відповідно до законодавчого визначення полягають у тому, що вона: є організацією, тобто становить певним чином організаційно і структурно оформлене соціальне утворення; має бути створена і зареєстрована у встановленому законом порядку; має цивільну правоздатність і дієздатність; може бути позивачем і відповідачем у суді.

Але загалом характерним для поняття юридичної особи є те, що законодавець визнає юридичною особою ту організацію, щодо якої вважає це необхідним. Це свідчить про те, що наявність або відсутність

сукупності ознак юридичної особи не завжди є вирішальним чинником для визначення можливості кваліфікації соціального утворення як юридичної особи. На думку видатного вченого-цивіліста Є. О. Харитонова, згідно з концепцією юридичної особи в ЦК при визначенні її поняття перевага надається юридично-формальним ознакам: якщо організація створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, то вже не має значення наявність у неї тих чи інших ознак, з якими раніше пов'язувалося визнання організації юридичною особою [13, с. 203].

А. В. Зеліско, аналізуючи підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єктів цивільних правовідносин, робить висновок, що комплексом ознак підприємницьких юридичних осіб приватного права є такі: 1) поєднання майнового та особистісного компонентів під час функціонування цих юридичних осіб; 2) право участі або членства засновників (учасників) або членів, що відображається у правовому зв'язку, який виникає між підприємницькою юридичною особою та її засновником (учасником) або членом і обов'язково характеризується наявністю майнового компонента у вигляді виникнення в засновників (учасників) або членів майнових корпоративних прав; 3) наявність приватного інтересу в основі створення і функціонування такої юридичної особи, при чому це інтерес її учасників або членів, а не третіх осіб; 4) розподіл прибутку юридичної особи між її учасниками (засновниками) або членами [4, с. 60].

Характерними рисами товариства з обмеженою відповідальністю, згідно з сучасним українським законодавством, є такі: 1) діє на підставі статуту; 2) вартість вкладу кожного учасника товариства має бути не менше номінальної вартості його частки; 3) наявність органів товариства, за допомогою яких здійснюється управління справами товариства. Вищий орган – загальні збори учасників, виконавчий орган – дирекція або одноосібний директор, а також у разі утворення наглядова рада; 4) учасник товариства, може вийти з товариства як у будь-який час без згоди інших учасників, так і за згодою інших учасників за умов, передбачених законом; 5) обмеження виплати дивідендів; 6) обмеження щодо обов'язкової персональної участі усіма учасниками товариства; 7) учасник товариства має переважне право на придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства, що продається третій особі; 8) можливість відступлення учасником своєї частки (її частини) іншому учаснику (учасникам) за згодою решти учасників чи третім особам (якщо інше не передбачено установчими документами товариства).

Основне в контексті характеристики товариств з обмеженою відповідальністю як юридичних осіб полягає у тому, що утверджено їх статус як юридичних осіб приватного права.

Які ж норми Закону є новими в частині регламентації поняття та особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як юридичної особи?

Насамперед зазначимо, що Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не містить визначення самого поняття цього виду господарських товариств. Таким чином, актуальним є визначення, вміщене в ч. 3 ст. 80 ГК України: товариством з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Водночас, окремі статті Закону детальніше розкривають окремі ознаки досліджуваного товариства. Так, ст. 3 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» регламентує питання відповідальності ТОВ: товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном і не відповідає за зобов'язаннями своїх учасників. Глава 2 розділу II Закону України «Про господарські товариства», що регулювала діяльність ТОВ, подібних положень не містила, хоча новими їх вважати складно, оскільки вони відповідають положенням ст. 96 ЦК України. У Законі встановлено, що учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників (ст. 2). Аналогічну норму містила ст. 50 Закону України «Про господарські товариства», а тому це положення також не є новелою законодавства. З огляду на це можна погодитися з думкою, що висловлюється у літературі, відповідно до якої законодавством не встановлено штрафних санкцій за невнесення вкладів [16], однак необхідно враховувати, що можливі певні негативні наслідки за невиконання відповідного обов'язку.

Новий Закон дещо змінив процедуру державної реєстрації товариства. Так, глава II Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», яка має назву «Створення товариства» (статті 9–11) власне містить ряд нововведень.

Зокрема, ст. 9 Закону «Найменування товариства» закріплює вже відому з положень ч. 1 ст. 90 ЦК України норму, що найменування ТОВ має містити його назву, а також вказівку на організаційно-правову форму. Однак як певну новелу можна розглядати положення про право ТОВ мати поряд з повним і скорочене найменування українською мовою, також повне та скорочене найменування іноземними мовами.

На сьогодні єдиною підставою для створення ТОВ є рішення його засновників (ст. 10 Закону). Однак, якщо товариство створюється кількома особами, то в разі необхідності вони можуть укласти між собою договір для визначення взаємовідносин між ними щодо створення ТОВ. Договір про створення товариства укладається у письмовій формі та може визначати: порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. Він діє до дня державної реєстрації ТОВ, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання (ст. 10 Закону).

Закон надає широку диспозитивність щодо реалізації прав учасників та здійснення корпоративного управління товариством. Насамперед до мінімуму зведено перелік відомостей, які обов'язково повинні бути відображенні в статуті ТОВ.

Раніше законодавство передбачало включення до статуту ТОВ відомостей про склад учасників, розмір і порядок утворення статутного капіталу, розмір часток учасників, розподіл прибутків та збитків, умови реорганізації та ліквідації ТОВ (ст. 4 та 51 Закону України «Про господарські товариства»).

Однак на сьогодні обсяг статуту товариства можна значно скоротити. Зокрема, немає потреби вказувати розмір статутного капіталу та склад учасників товариства, оскільки цю інформацію вже містить Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Крім того, в результаті майбутніх змін цієї інформації, товариство уникне обов'язку викладати статут у новій редакції та здійснювати його державну реєстрацію [18]. Після набуття чинності зміни щодо складу учасників ТОВ у відповідний реєстр вноситимуться без зачіпання змісту статуту [16]. Такий підхід уже отримав схвальну оцінку як теоретиками, так і практиками. Фахівці звертають увагу на виникнення певної колізії у законодавстві, оскільки норми ЦК України та ГК України надалі вимагають включати до статуту відомостей про склад учасників, розмір і порядок утворення статутного капіталу, розмір часток учасників, розподіл прибутків та збитків, умови реорганізації та ліквідації ТОВ.

Крім того, широка диспозитивність, передбачена Законом, передбачає, що ряд його положень може не застосовуватися за волевиявленням учасників (засновників) ТОВ. Однією з основних «можливостей відступити від правил» Закону є закріплення в статуті відповідних положень, які надалі регулюватимуть діяльність ТОВ [19]. Так, до положень Закону, які можуть по-іншому визначатися статутом ТОВ, належать: 1) строк внесення вкладів до статутного капіталу після створення товариства (ч. 1 ст. 14 Закону); 2) строки для внесення додаткових внесків, можливість внесення додаткових внесків без дотримання пропорцій часток учасників (ч. 7 ст. 18 Закону); 3) порядок реалізації переважного права інших учасників товариства на купівлю відчужуваної учасником частки (частини частки) (ч. 6 ст. 20 Закону); 4) строк, порядок, розмір і спосіб розрахунків з учасником, що виходить з товариства (ч. 12 ст. 24 Закону); 5) період, за який можуть виплачуватися дивіденди (ч. 3 ст. 26 Закону) [16].

Крім вказаного вище, фахівці-практики висловлюють пропозиції щодо права учасників (засновників) ТОВ передбачити у статуті нові правила щодо: 1) порядку реалізації переважного права учасника на придбання частки або відсутність такого права; 2) порядку, способів і строків збільшення статутного капіталу товариства; 3) умов передачі учасником у заставу частки в статутному капіталі; 4) строків, порядок і спосіб проведення розрахунків з учасником, що виходить з ТОВ; 5) періодичності та порядку виплати дивідендів, а також умови, за яких вони не можуть виплачуватися; 6) докладного порядку скликання і проведення загальних зборів учасників; 7) індивідуального кворуму загальних зборів учасників (слід враховувати, що Закон не встановлює обов'язковий кворум); 8) індивідуальних порогів для прийняття рішень загальними зборами учасників; можливості здійснення заочного голосування та шляхом опитування; 9) особливостей проведення загальних зборів учасників у ТОВ, що мають одного учасника; 10) порядку призначення і повноваження членів колегіального виконавчого органу товариства; 11) порядку обрання і компетенція членів наглядової ради товариства; 12) порядку укладення значних правочинів і правочинів із заінтересованістю [20].

Водночас статутом товариства може бути передбачено інші правила, а саме: інший порядок реалізації переважного права учасників; розподілу відчужуваної частки між учасниками ТОВ; відмови від реалізації переважного права. Крім того, статутом може бути встановлено, що учасники ТОВ взагалі не мають переважного права: встановити обов'язок учасника, частка якого становить менше 50%, повідомити інших учасників про свій вихід з ТОВ. Чинний Закон передбачає такий обов'язок лише для учасників, частка яких становить понад 50%.

Новим Законом змінено також і порядок виходу учасників з ТОВ.

Так, учасник, частка якого менше 50%, може вийти з ТОВ у будь-який момент без згоди інших учасників. При цьому, Законом не передбачено обов'язок такого учасника повідомляти будь-кого про свій вихід.

З огляду на це з метою уникнення виникнення «несподіванок», в статуті можна передбачити обов'язок учасника, частка якого становить менше 50%, повідомляти інших учасників про свій вихід з ТОВ.

Висновки. Підсумовуючи усе вищевказане, зазначимо, що передбачені Законом широкі можливості врегулювати у статуті ТОВ широке коло корпоративних відносин, пов'язаних з його діяльністю, може створити потенційні загрози для суб'єктів корпоративних правовідносин, так і стати дієвим та ефективним інструментом корпоративного управління. Основна проблема, очевидно, полягає у вмінні правильно використовувати надані ресурси у відповідності із чинним законодавством.

Список використаних джерел

1. Зозуляк О. Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. 432 с.
2. Баранова С.В. Особливості функціонування товариства з обмеженою відповідальністю в Україні. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 222. С. 28–30.
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. № 2275-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення: 10.11.2019).
4. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 445 с.
5. Суб'єкти цивільного права / Я. М. Шевченко, І. М. Кучеренко, М. В. Венецька та ін. ; за заг. ред. Я. М. Шевченко. Харків : Харків юридичний, 2009. 632 с.
6. Борисова В. І. До проблеми сутності юридичної особи. *Еволюція цивільного законодавства : проблеми теорії і практики*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 29–30 квіт. 2004 р.). Київ : Академія правових наук України; НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуальної власності, Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого, 2004. С. 122–125.
7. Спасибо-Фатеева І. В. Деякі роздуми про юридичні особи та їх організаційно-правові форми. *Цивілістика: на шляху формування доктрин*: вибр. наук. пр. Харків : Золоті сторінки, 2012. С. 250–257.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 12.11.2019).
9. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 12.11.2019).
10. Скакун О. Ф. Актуальні питання термінології законодавства. *Методологічні проблеми правової науки*: матеріали міжн. наук. конф. Харків : Право, 2003. С. 102-105.
11. Клочко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків: Право, 2009. Вип. 18. С. 148–154.
12. Янчук І. А. Юридична термінологія: моделі застосування. *Приватне право і підприємництво*. 2013. Вип. 12. С. 32–36.
13. Харитонов Є. О. Вступ до цивільного права України : навч. посібник. Київ : Істина, 2006. 288 с.
14. Кравчук В. М. Соціально-правова природа юридичної особи : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2000. 187 с.
15. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. 571с.
16. Амброзьяк Н. Закон про ТОВ: що вам треба зробити? Податки та бухгалтерський облік. 2018. № 34. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/april/issue-34/article-36099.html> (дата звернення: 15.11.2019).
17. Сороченко А. В. Підстави набуття корпоративних прав та момент виникнення корпоративних правовідносин за законодавством України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 94. С. 83–86.
18. Перелигіна-Ковальчук Г.С. Виділ ТОВ та ТДВ за новим законом: правові й організаційні аспекти. *AgroNews*. Головні аграрні новини. URL: <https://agronews.ua/node/96766> (дата звернення: 12.11.2019).
19. Смішко О. Статут ТОВ по-новому. *LIGA. Blogs*. URL: <https://blog.liga.net/user/asmishko/article/30950> (дата звернення: 16.11.2019).
20. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» – нові можливості для бізнесу! *AEQUO*. URL: https://aequo.ua/content/news/files/aequo_new_llc_law_faqs_ukr_18_may_2018_1529330736_ua.pdf (дата звернення: 15.11.2019).

References

1. Zozuliak, O. (2017). *Nepidpriemnytski yurydychni osoby yak subiekty tsyvilnoho prava [Unsupported legal entities as by-products of civil law]*: monograph. Ternopil: Textbooks and manuals [in Ukrainian].
2. Baranova, S. V. (2012). Osoblyvosti funktsionuvannya tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu v Ukraini [Features of functioning of limited partnerships in Ukraine]. *Kultura narodov Prychernomoria – Culture of the Black Sea peoples*, 222, 28-30 [in Ukrainian].
3. Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy [On limited and additional activities: Law of Ukraine of February] vid 6 liutoho 2018, No. 2275-VIII. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> [in Ukrainian].
4. Zelisko, A. V. (2016). *Pidpriemnytski yurydychni osoby pryvatnoho prava yak subiekty tsyvilnykh pravovidnosyn [Private legal entities as subsidies for civil justice]*. Ivano-Frankivsk: Carpathian Mountains. nat. University of Vasyl Stefanyk [in Ukrainian].
5. *Subiekty tsyvilnoho prava [Sub support for civil law]*. (2009). Ya. M. Shevchenko, I. M. Kucherenko, M. V. Venetska, etc.; for ag. Ed. .. Ya. M. Shevchenko. Kharkiv: Kharkiv Legal [in Ukrainian].
6. Borisova, V. I. (2004). Do problemy sutnosti yurydychnoi osoby [To the problem of a significant legal entity]. *Evolutsiia tsyvilnoho zakonodavstva : problemy teorii i praktyky: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii - Evolution of Civil Law: Problems of Theory and Life: Materials of the International Scientific and Practical Conference* (Kharkiv, April 29-30, 2004). Kyiv: Academy of Legal Sciences of Ukraine; Private Law and Business Research Institute, Intellectual Property Research Institute, National Law Academy. Yaroslav the Wise, 122–125 [in Ukrainian].
7. Spasibo-Fatieva, I. V. (2012). *Deiaki rozдумы pro yurydychni osoby ta yikh orhanizatsiino-pravovi formy. Tsyvilistyka: na shliakhu formuvannia doktryn: vybr. nauk. pr. [Some reflections on legal entities and their organizational and legal formations. Civilistics: Towards a Doctrine: Selected. Sciences]*. Kharkiv: Golden Pages, 250–257. [in Ukrainian].
8. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]*. dated January 16, 2003 No. 435-IV. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
9. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Index of Ukraine]*. January 16, 2003, No. 436-IV. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
10. Skakun, O. F. (2003). *Aktualni pytannia terminolohii zakonodavstva. Metodolohichni problemy pravovoi nauky: materialy mizhn. nauk. konf. [Current issues of the terminology of legislation. Methodological problems of legal science: materials of international law. Sciences. Conf.]*. Kharkiv: Pravo, 102–105 [in Ukrainian].
11. Klochko, M. I. (2009). Yurydychna terminolohiia: poniattia, osoblyvosti [Legal Terminology: Concepts, Features]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia – State Construction and Local Self-Government*. Kharkiv: Law, 18, 148–154 [in Ukrainian].
12. Yanchuk, I. A. (2013). Yurydychna terminolohiia: modeli zastosuvannia. Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo [Legal terminology: use of application]. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo - Private law and entrepreneurship*, 12, 32–36 [in Ukrainian].
13. Kharitonov, E. O. (2006). *Vstup do tsyvilnoho prava Ukrainy [Introduction to the civil law of Ukraine]*. Kyiv: True [in Ukrainian].
14. Kravchuk, V. M. (2000). *Sotsialno-pravova pryroda yurydychnoi osoby [The socio-legal nature of a legal entity]*: diss. for science. degree of Cand. lawyer. Sciences: 12.00.03. Lviv [in Ukrainian].
15. Zelisko, A. V. (2017). *Pidpriemnytski yurydychni osoby pryvatnoho prava yak subiekty tsyvilnykh pravovidnosyn [Private Entrepreneurial Legal Entities as Subsidies for Civil Justice]*: Dis. for science. degree doct. lawyer. Sciences: 12.00.03. Kyiv [in Ukrainian].
16. Ambrose, N. (2018). Law on LLC: what do you need to do? Zakon pro TOV: shcho vam treba zrobyty? - *Addition and accounting*, 34. Retrieved from <https://i.factor.ua/eng/journals/nibu/2018/april/issue-34/article-36099.html> [in Ukrainian].
17. Sorochenko, A. V. (2012). Pidstavy nabuttia korporatyvnykh prav ta moment vynyknennia korporatyvnykh pravovidnosyn za zakonodavstvom Ukrainy [Increasing Corporate Law and the Moment of Corporate Justice for the Legislation of Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky - Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Law*, 94, 83-86 [in Ukrainian].

18. Pereligina-Kovalchuk, G. S. Separation of LLC and VAT for new laws: legal and organizational aspects]. Agronews. Holovni ahrarni novyny *Agronews – Top Agricultural News*. Retrieved from: <https://agronews.ua/node/96766> [in Ukrainian].
19. Smishko, O. Statut TOV po-novomu [Charter of LLC in a new way]. *LIGA. Blogs*. Retrieved <https://blog.liga.net/user/asmishko/article/30950> [in Ukrainian].
20. Zakon Ukrainy «Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu» – novi mozhlyvosti dlia biznesu! [*Law of Ukraine «On goods with limited and additional activity» - new things for business!*]. *AEQUO*. URL: https://aequo.ua/content/news/files/aequo_new_llc_law_faq_eng_18_may_2018_1529330736_ua.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.12.2019.